

Několik poznámek ke stanovám občanských sdružení

Mgr. Markéta Višinková

Poradna Ekologického právního servisu se zabývá poskytováním bezplatného základního právního poradenství v oblasti ochrany životního prostředí. S ochranou životního prostředí úzce souvisí i problematika občanských sdružení (dále jen „o.s.“ nebo „sdružení“). [1\)](#) S dotazy na toto téma se na nás v minulém roce obrátilo 58 subjektů, a to jak fyzických osob plánujících založení o.s. nebo již existujících sdružení.

Problematické části stanov

Poradna EPS nejčastěji poskytuje konzultace ke znění stanov o.s. a vyjadřuje se k výzvám Ministerstva vnitra (dále jen „ministerstvo“) k upřesnění stanov. Za účelem registrace sdružení je nutné zaslat návrh na registraci a stanov o.s. ministerstvu. S problémy se setkáváme pouze u stanov samotných, doposud jsme nezaznamenali aplikační problémy u vlastního návrhu na registraci. V tomto článku bych ráda nejprve shrnula nejčastější nedostatky stanov, kterých se veřejnost při jejich sestavování dopouští a následně se dotkla problematiky výdělečné činnosti o.s.

Problematika zakládání o.s. je upravena zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „ZOS“). Náležitosti stanov určuje jednak ustanovení § 6 odst. 2 a 4 a §3 odst. 3 ZOS. Obsah stanov pak limituje ustanovení § 1 odst. 3 a §§ 4 a 5 ZOS. Pokud stanov nesplňují náležitosti dle ZOS má ministerstvo povinnost nejpozději do 5 dnů od doručení návrhu (se stanovami) na vady upozornit s tím, že pokud nebudou vady odstraněny řízení o registraci nebude zahájeno. [2\)](#) Ministerstvo může také v některých případech rozhodnout o odmítnutí registrace. [3\)](#)

Název občanského sdružení

Počátečním kamenem úrazu při sestavování stanov je plnění první z náležitostí, dle ustanovení § 6 odst. 2 - uvádění názvu. Často se stává, že ve stanovách je používáno několik různých znění a obměn jednoho názvu, jako např. „Environmentální společnost Rybíz“ a „Rybíz“. Je zjevné, že takovéto vymezení je nejednoznačné a není jasné, jaký název byl vlastně zvolen. Domnívám se, že ve valné většině se jedná spíše o nepozornost a nikoliv o zásadní aplikační problém.

V této souvislosti je nutné připomenout poslední novelu ZOS z loňského roku (z. č. 342/2006 Sb.), která říká, že název sdružení musí obsahovat označení "občanské sdružení" nebo zkratku "o. s.". Pro již existující sdružení je stanovena lhůta 3 roky od nabytí účinnosti zákona č. 342/2006 Sb., tj. do 3. 7. 2009. Tento zákon přinesl ještě jednu drobnou změnu – v návrhu na registraci o.s. se musí uvádět datum narození členů přípravného výboru, nikoli rodné číslo jako tomu bylo před zmíněnou novelou.

Statutární orgány

Další problematickou oblastí je určení orgánů a funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení. Pokud je tzv. statutárním orgánem, tedy orgánem oprávněným jednat jménem sdružení ve všech věcech, stanoven orgán kolektivní nebo více funkcionářů, je nutné také určit způsob jeho jednání, tj. zda se vyžaduje samostatné nebo společné jednání několika z nich nebo všech. [4\)](#)

Při vymezení pravomocí jednotlivých orgánů není vhodné používat neurčitá slova (např. „předseda zejména ...“ a zároveň „valná hromada zejména...“), potom není jasné komu připadá

zbytková pravomoc. Stává se také, že je ve stanovách uvedena určitá funkce, například předseda, ale již není specifikováno kdo, za jakých okolností a jakým způsobem se jím může stát.

Jelikož se jedná o problematiku pro laika spletitou (zejména u delších stanov) považují za vhodné při sestavování stanov vycházet z již existujících vzorů nebo stanov konzultovat s některou z poraden či zkušených nevládních organizací. [5\)](#)

Cíl sdružení

Zcela zásadní otázkou je stanovení cíle sdružení. Shodují se s Šamořílem a Palsovou, [6\)](#) že cíl sdružení je zároveň jeho předmět činnosti, nebo-li činnost samotná. V praxi se setkáváme spíše s rozkošatělým vymezením cíle sdružení – ať už je to dáno opravdovým rozsahem a nebo snahou „preventivně“ obsáhnout veškeré možné aktivity tak, aby v budoucnu nebylo nutné v časové tísní stanovy měnit.

Pokud je sdružení zakládáno za účelem účasti ve správních řízeních musejí být ve stanovách naplněny požadavky speciálních zákonů. [7\)](#) To znamená uvést, že cílem sdružení je ochrana přírody a krajiny či ochrana životního prostředí a že se jedná o cíl hlavní. Přestože tak ani jeden ze speciálních zákonů výslovně nestanoví je vhodné specifikaci těchto cílů přímo označit jako hlavní a cíl doslovně ocitovat z daného zákona.

V každém případě musí stanovy vyhovět požadavkům ZOS (viz výše). Jako problematické se zejména ukazuje vymezení cíle tak, aby nedošlo ke konfliktu s ustanovením §1 odst. 3 ZOS, které říká, že v rámci cíle musí být jasně vymezeno, že sdružení neslouží k zajištění výdělečné činnosti. Vedle toho není také přípustné aby sdružení sloužilo jako politická strana či hnutí, církev a nebo profesní komora – tedy k zajištění řádného výkonu určitých povolání.

V okamžiku, kdy skrze dosahování některých cílů chce o.s. financovat svoji činnost (v cílech sdružení uvede např. „pořádání seminářů“ a v článku stanov upravujícím hospodaření sdružení pak „příjmy sdružení tvoří účelově zaměřené granty, dary, dotace a příjmy z neziskové činnosti v souladu s cíli sdružení.“ nebo „Prostředky sdružení tvoří ... výnosy z vlastní činnosti“) je nutné rozdělit činnosti na hlavní a vedlejší, jak píše Lisse. [8\)](#)

Zajímavý je v této otázce posun v argumentaci ve výzvách ministerstva k odstranění nedostatků stanov. Zatímco v počátku roku 2006 se vyjadřovalo ve smyslu, že předmětem činnosti nemůže být žádná činnost, která je obsažena v nařízení vlády č. 140/2000 Sb., které stanoví seznam volných živností (dále jen „seznam volných živností“) koncem téhož roku je z výzvy ministerstva možné dovodit, že činnost, která je obsažena v seznamu volných živností může být předmětem činnosti sdružení, ale pouze je-li označena za vedlejší. [9\)](#)

Starší z požadavků ministerstva nemá dle mého názoru oporu v zákoně, viz níže. Pozdější výklad považují za přípustný. Ministerstvo má za úkol hlídat, aby občanská sdružení nebyla využívána primárně k zajištění výdělečné činnosti. Tím, že vyžaduje aby činnost, která může být potencionálním zdrojem zisku byla označena za vedlejší splní svoji úlohu a zároveň nepřesahuje svoje pravomoci vymezené ust. § 2 odst. 3 ZOS.

Co na to živnostenský zákon?

Pokud je v cílech sdružení jako vedlejší činnost uvedena některá z činností ze seznamu volných živností nevyplývá z toho automaticky nutnost pořídit pro o.s. živnostenský list nebo-li oprávnění provozovat živnost. [10\)](#) To je třeba, jak ze samotného názvu vyplývá, k provozování živnosti. Živností je dle § 2 z.č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání ve znění pozdějších předpisů (dále jen „živnostenský zákon“) „...soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na

vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem“.

Pouze z vlastní činnosti sdružení, nikoliv ze samotných stanov, lze usoudit, zda-li je některá z vedlejších činností provozována soustavně (a zároveň vlastním jménem, na vlastní odpovědnost atd...). Navíc, ustanovení § 3 odst. 3 písm. y) živnostenského zákona říká, že „...živností dále není činnost organizací zřízených podle zvláštních právních předpisů vykonávaná v souladu s účelem, pro který byly zřízeny...“. Z toho dovozují, že na o.s. se pro činnosti uvedené v cílech sdružení živnostenský zákon vůbec nevztahuje.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že je přípustné, aby cílem sdružení byla i činnost, která může být zdrojem zisku, za předpokladu, že je označena jako vedlejší, aniž by se na ni vztahoval živnostenský zákon. Přestože se některé závěry ohledně formulace stanov o.s. uvedené v tomto článku mohou jevit jako příliš striktní a opatrné, domnívám se, že v zájmu co nejrychlejšího zaregistrování o.s. je vhodné se jimi řídit.

Autorka působí ve sdružení právníků EPS.

Poznámky:

1) Blíže viz např. str. 25 a násl. Nezhyba, J. a kol.: Právem proti korupci, Praktický průvodce občana, Ekologický právní servis, 1. vydání, Brno 2005.

2) Viz ustanovení § 7 odst. 2 ZOS.

3) Viz ustanovení § 8 ZOS.

4) K pojmu statutární orgán viz např. Hansel, M.: Kritika pojmu statutární zástupce, Právo a podnikání, 7-8, 2003, dostupný např. z ASPI, interní číslo 25064 (lit) „Výraz "statutární orgán", použitý v cit. ustanoveních, dle mého názoru označuje člověka (nebo skupinu lidí) v postavení, s nímž určitý "statut" (smlouva o zřízení právnické osoby, zakládací listina nebo zákon) spojuje oprávnění činit (zásadně všechny) právní úkony právnické osoby.“

5) Dostupné např. [zde](#) nebo viz Příloha č. 1, Nezhyba, J. a kol.: Právem proti korupci, Praktický průvodce občana, Ekologický právní servis, 1. vydání, Brno 2005.

6) Šamořil, K., Palsová, M.: Právní subjektivita organizačních jednotek o.s. Právní rádce. 98, 5:40, dostupné např. z ASPI, interní číslo 8289 (lit): „Nejasné je (ze současného znění zákona č. 83/1990 Sb. § 6 odst. 2 písm. c/ - totožné s dnešním) , zda "cíl činnosti" je totéž jako předmět činnosti. Podle našeho názoru by mělo jít o předmět činnosti.“

7) Viz zákon č. 114/199 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 70 nebo ustanovení § 115 odst. 6 a 7 z. č. 254/2001 Sb., o ochraně vod.

8) Lisse, L.: K ustanovení § 1 zákona o sdružování občanů. Právník. K uvedené problematice lze dále uvést, že pro určení, zda občanské sdružení porušuje ustanovení § 1 odst. 3 písm. b), není rozhodné, zda občanské sdružení generuje zisk, ale to, zda je generace zisku primárním cílem občanského sdružení a zda je založeno právě za tímto účelem. Viz ustanovení § 8 ZOS.

9) Konkrétní vyjádření ministerstva, ze kterých při vyvozování těchto závěrů vycházím poskytnu na vyžádání.

10) Viz ustanovení § 10 z.č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Zdroj: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=134>, čerpáno dne 27.4.2010